

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л. Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л. Н. ГУМИЛЕВА
GUMILYOV EURASIAN
NATIONAL UNIVERSITY

Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2015»
атты X Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
X Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2015»

PROCEEDINGS
of the X International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2015»

УДК 001:37.0
ББК72+74.04
Ғ 96

Ғ96

«Ғылым және білім – 2015» атты студенттер мен жас ғалымдардың X Халық. ғыл. конф. = X Межд. науч. конф. студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2015» = The X International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2015». – Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie-2015/>, 2015. – 7419 стр. қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-9965-31-695-1

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001:37.0
ББК 72+74.04

ISBN 978-9965-31-695-1

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2015

оның нәтижесінде трансұлттық қылмыстардың тиімді алдын алу, ізіне түсу және жазалау мақсатында ішкі экономикалық шекараларды жеңілдету жағдайында қылмыстық-құқықтық шекаралардан кедергісіз өту мүмкін болып отыр. Бұл негізінен өзара мойындау принципі түрінде табылған ерекше формуланың арқасы. ЕО құқықтық жүйесі аясында осы принцип пен адам құқығын қорғау арасында өзара байланыстылық (корриляция) қалыптасты. Бостандық, қауіпсіздік және заңдылық түсініктерінің ортақ кеңістігіне қатыстылығына келсек, оның басты бағдарлары ретінде мүше-елдердің конституциялық-құқықтық нормалары мен Еуропалық адам құқығы туралы конвенциясы (оның негізінде әзірленген сот тәжірибесін қоса) салыстырмалық-құқықтық қарым-қатынаста және керісінше қызмет атқарады. Еуропалық интеграциялық үдерістер әсерінен негізгі құқықтар туралы сәйкесінше ұлттық түсініктер де бейімделіп келе жатқанын байқауға болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Кинг Кристиан и Харач, Андреас. Европейское право. 2004. С. 366; ст. 2 Соглашения о Европоле.
2. Договора о Европейском союзе ст. ст. 29.2, 31 а, 2.
3. Вернер, Ингмар. Пределы и возможности Европейского уголовного правосудия. Диссертация университет Майнца. Шейкер Верлаг. Аахен 2002. С. 3.
4. Босс, Мартин, принцип взаимного признания в транснациональной уголовного правосудия ЕС - "Конкурентоспособность" приговоров по уголовным делам,; Момсен, Блуа, Раккоу: Фрагментарный Уголовное право, взносы в УК Законом и Законом, Питер Ланг издания (под ред.) Франкфурт-на-Майне, 2003. С. 233.
5. Хакер, Бернд. Европейский Уголовное право. Зибер 2005. С. 439.
6. Сатзгер, Гельмут. Международное и европейское уголовное право. Ред. 1, Баден-Баден, 2004. С. 138.
7. Глесс, Сабина. О принципе взаимного признания,; Журнал всей науки уголовного правосудия, том 116 (2004) Выпуск 2. С. 356; Дейтерса, Марк. Взаимное признание уголовных законов в Европе,; Журнал правовой политики 2003. С. 360.
8. Виеганд, Томас. Проект, Европейской Конституции и уголовного права,; Журнал всей науки уголовного правосудия, том 116 (2004) Выпуск 2. С. 292.
9. Подробно об особенностях нового механизма, предусмотренного рамочным решением, см.: Сафаров Низами. Экстрадиция в международном уголовном праве. Проблемы теории и практики. М.: Волтерс Клувер, 2005. С. 319 - 340.
10. Син, Арндт унд Вернер, Лиана. Европейский ордер на арест и его реализации в Германии - его конституционности, Законы и текущие события. Международный журнал международного уголовного права 5/2007. С. 204 – 220.
11. Потемкина О.Ю. Европейское пространство свободы, безопасности и правопорядка: границы, содержание, механизмы. М., 2002. С. 22.

ӘӨЖ: 341.44

АДАМ ҚҰҚЫҒЫ КОНТЕКСТІНДЕГІ ЭКСТРАДИЦИЯ ИНСТИТУТЫ

Тукешова Айнур Сатибековна

atukeshova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Заң факультетінің 2-курс магистранты, Астана

Ғылыми жетекші – Ж.Бұсұрманов

Халықаралық-құқықтағы қылмыстылықпен күрестің пәрменді құралдардың бірі экстрадиция институты болып табылады («extradition»).

Экстрадиция - халықаралық құқық нормаларымен және ұлттық заңнамаға негізделген құқықтық рәсім, қылмыс жасаған тұлғаны қылмыстық жауапкершілікке тартуға және жазаны орындау мақсатында сұрау салған мемлекеттің құзыретіне ұстап беру процессінен тұрады.

Қылмыс жасаған тұлғаны ұстап беру, құқықтық-келісім шарт базасына негізделеді; халықаралық келісім болмаған жағдайда мемлекет экстрадицияны жасауға міндетті емес. Айыпталған немесе сотталған тұлғаны ұстап беру ережесі халықаралық-құқықтық келісім актілері екі блокқа қарастырылады. Бірінші блокқа ұстап берудің екіжақты және көпжақты халықаралық келісім-шарттары, қылмыстық іске құқықтық көмек көрсетуді жатқызу керек (1957 ж. Экстрадициялау туралы Еуропалық Конвенция; 1981 ж. Экстрадициялау туралы америкааралық Конвенция; 1993ж. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық қатынастар мен құқықтық көмек көрсету үшін ТМД Конвенциясы). Екіншісіне-халықаралық құқық тәртібіне қауіп туғызатын қылмыс түрлеріне қарсы күресетін халықаралық келісімдерді жатқызамыз (1997 ж. Бомбалау терроризміне қарсы күрес Конвенциясы; 1970ж. әуе кемелерін заңсыз басып алуға қарсы күрес Конвенциясы; 1984ж. Азаптауларға және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар - намысты корлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлеріне қарсы Конвенциясы) [1,112].

Мемлекеттер арасында ұстап беру туралы келісім болмаған жағдайда көрсетілген конвенциялар экстрадициялау үшін құқықтық негіз болып қарастырылуға жатады. 1990 ж. БҰҰ шеңберінде қылмыстық сот төрелігі саласында өзара құқықтық көмек көрсететін Типтік келісім-шарт және экстрадициялау туралы Типтік келісім-шарт жасақталды.

Экстрадициялауды келісім шартқа сәйкес орындауға міндетті мемлекет, ұлттық заңнама деңгейінде ұстап беру әрекетін бекітеді, соның ішінде экстрадициялауға шешім қабылдайтын құзырлы мемлекеттік ұйымдарды (лауазымды тұлғаны) анықтайды. Бұл сот орындарының прерогативі (Швейцария, Аргентина), биліктің атқарушы ұйымдары болуы мүмкін (Бельгия, Австрия); Қазақстан Республикасында экстрадициялау жөніндегі шешімді Бас Прокурор немесе Бас прокурордың орынбасары қабылдайды.

Ұлттық заңнама жағдайына қарай кейбір мемлекеттер ұстап беруді нақты сол мемлекетке «өзара қағидалас» негізде жүзеге асыруы мүмкін. Қазақстан Республикасының заңнамасында бұл жағдай Қылмыстық-процессуальдық кодексте қарастырған.

Экстрадициялау институтын жүзеге асыру белгілі бір шарттарға байланысты болу керек – ұстап беруге тек қылмыс жасаған тұлға (бірақ азаматтық емес, әкімшіліктік құқықбұзушылық), экстрадициялайтын тұлғаға қарсы құзырлы ұйымның қылмыстық іс қозғалғаны туралы шешім немесе бас бостандығынан айыру туралы үкім; жасалған іс-әрекетке сұрау салынған мемлекеттің де, талап етуші мемлекеттің де заңнамасында қылмыстық сипатқа ие болуы шарт («қоса еріксіз беру» ережесі — «double criminality»), — екі мемлекеттің заңнамасында нақты қылмысты жазалау ұйғарымында елеулі айырмашылықтардың болмауы.

Мысалы, экстрадициялау туралы Еуропа Конвенциясының 2 тармағында бұл шарт былайша көрсетілген: ұстап беру сұраушы мен сұрау салынған тараптардың заңнамасында жасалынған қылмыстарға 1 жылдан кем емес мерзімге бостандығынан айыруға немесе басқаша қатаң жаза қолданылғанда жүзеге асырылады; бас бостандығынан айыру жазасына кесілген сотталушыға байланысты жаза —4 айдан кем емес болуы керек; — экстрадицияланатын тұлғаға сұраушы мемлекет өлім жазасын қолданбауға кепілдік берген жағдайда; — қылмыстық қудалау тек экстрадициялауға негіз болатын қылмыс жасалған жағдайда (мамандандыру ережесі); — тұлғаның жасаған қылмысы саяси қылмысқа жатпаған жағдайда жүзеге асады. Мысалы, 1957 ж. экстрадициялау туралы Еуропа Конвенциясы саяси немесе саясатпен байланысты қылмыс жасаған тұлғаны сұрау салушы мемлекетке ұстап бермеуді қарастырған [2,90].

Саяси қылмыстар деп мемлекет мүддесіне қарсы бағытталған қылмыстық істерді жатқызады (отан қорғау күші, саяси тәуелсіздік, мемлекеттік құрылыс, көпшіліктік құқық тәртібі және т.б.); Теориялық деңгейде саяси қылмыстарды шексіз және салыстырмалы түрде ажыратады. Бірінші ерекше жағдайда мемлекет мүддесі қылмыстық қол сұғу объектісі

болып табылады, жеке тұлғалар мүддесі қозғалмайды (сатқындық, бүлікке шақыру, т.б.). Салыстырмалы саяси қылмыстар жалпы қылмыстық мінезге ие, саяси себептермен жасалады, жеке тұлғалар мүддесі қозғалады (кісі өлтіру, саяси қайраткерді ұрлау немесе оның отбасы мүшесін ұрлау). Саяси қылмыстар тізбесінің азаю үрдісі байқалады. Саяси қылмыстар категориясынан терроризм қылмысы, адамзатқа қарсы қылмыс, геноцид қылмысы, 1949 ж. Женева конвенциясының қатаң бұзылуы және т.б. басқалар шығарылып тасталды (бұл 1948 ж. геноцид қылмысының алдын алу және сол үшін жазалау конвенциясында, 1975 ж. Экстрадициялау туралы Европа конвенциясына Қосымша хаттамамен, 1977 ж. Терроризмге қарсы күрес туралы Европа конвенциясында және 2003 ж. қосымша Хаттамамен, 2005 ж. ядролық терроризм актілеріне қарсы күрес Конвенциясында қарастырылған) [5].

Экстрадициялау туралы қайшылықтар туындаған жағдайда, яғни, ұстап берілетін тұлғаға қайтару туралы бірнеше мемлекеттен сауал түскенде, оң шешімді территориясында күдікті немесе сотталушы табылып тұрған мемлекет шығарады.

Критерий белгілері болып: қылмыс жасалған жер, экстрадицияланатын тұлғаның азаматтағы, жәбірленушінің азаматтығы (жәбірленушілер), ұстап беру сауалдары түсуінің хронологиялық тізбесі. Қылмыстық қудалауды қылмыс жасалған мемлекеттің аумақтық заңдық құзыретіне сай айыпты мен жәбірленушінің азаматтықтарына қарамастан жүзеге асырады. Мемлекеттің аумақтық заңдық құзыреттің жүзеге асыру тұлғаны ұстап беруден бас тартуға негіз болуы мүмкін (1993ж. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық қатынастар мен құқықтық көмек көрсету үшін ТМД Конвенциясының 89—бап; 1957 ж. Экстрадициялау туралы Еуропалық Конвенциясының 7—бап). Әмбебап заңдық құзырет кез келген мемлекеттің қылмыстық қудалауды қылмыстың жасалған жеріне, айыпты мен жәбірленуші тұлғалардың азаматтығына қарамастан жүзеге асырады; бұл жерде қылмыстық істің сипаты шешуші болады. Аталмыш тұжырымдама қылмыс санаттарының кейбірі, қайда бағытталып жасалғанына қарамастан бүкіл халықаралық қауымдастықтың мүддесіне нұқсан келтіреді, халықаралық құқықтық тәртіпке қол сұғатынын мәлімдеу үшін негізделген. Мемлекет қылмыс жасаған тұлғаны ұстап беруге немесе оған қатысты қылмыстық қудалауды жүзеге асыруға міндетті («aut dedere, aut judicare» ұстанымы). Берілген ереже 1996 ж. Бейбітшілік пен адамзат қауіпсіздігіне қарсы қылмыстар Кодексі жобасының 9—бабында; 1984 ж. Азаптауларға және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар - намысты қорлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлеріне қарсы Конвенцияның; 1970 ж. Әуе кемелерін заңсыз басып алуға қарсы күрес Конвенциясының 7—бабында; 1999ж. *Лаңкестікті қаржыландырумен күрес туралы* Халықаралық Конвенцияның 10—бабында қарастырылған [3, 110].

Халықаралық Келісімдерде (мысалы, 1993ж. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық қатынастар мен құқықтық көмек көрсету үшін ТМД Конвенциясының 57—бап), кей мемлекеттердің заңнамаларында өз азаматтарын ұстап беруге жол бермеу туралы қарастырылған. Бұл ереже Қазақстан Республикасының бабында бекітілген.

Бірақ, кей мемлекеттер өзара ұстанымдарын ескере отырып, өз азаматтарын экстрадициялауды іске асырады. Экстрадициялау институтынан тұлғаны халықаралық қылмыстық әділеттік ұйымдарға тапсыру институтын айырып қарастыру керек. Сот органдары құзырына тұлғаны тапсыру тәртібі бұрынғы Югославия мен Руанда халықаралық трибуналының Жарғысы ережесімен ескерілген (бұрынғы Югославия Халықаралық трибуналы Жарғысының 29— бап, Руанда Халықаралық трибуналы Жарғысының 28—бап). Халықаралық қылмыстық сот тұлғаны тапсыру сауалдары бойынша Рим статутының 89-91 бабымен реттеледі. Осы түрлі терминдердің мағынасы Сот статутының 102 бабында көрсетілген: ұстап беру дегеніміз «тұлғаны бір мемлекеттен екінші мемлекетке халықаралық келісімдер, конвенциялар немесе ұлттық заңнамалық ережелеріне сәйкес жеткізу»; «құзыретіне беру» деген тұлғаны мемлекеттің негізгі статутқа сүйеніп, сотқа тапсыру [4, 205]. Бұл заңды рәсімдерді іске асыру жүзінде елеулі айырмашылықтар орын алады, себебі

көптеген мемлекеттер өз азаматтарын ұстап беруді қолдамайды; бұл жағдай Халықаралық қылмыстық сот жүйесінің атқарар жұмысына елеулі түрде кедергі келтірер еді. Қылмыс жасаған тұлғаны экстрадициялауға келісу — мемлекеттің құқы, талап етілген тұлғаны сотқа тапсыру — Рим статутына қатысушы — мемлекеттің міндеті. Экстрадициялау институтына тұлғаны ұстап беруді қабылдамаған жағдайларда біршама шарттар қолдану ескерілген (қосалқы еріксіз беру, қылмыстың саяси сипаты, жазалаудың шектен шығушылығы, т.б). Римдік статут тапсыруды қабылдамау жағдайын ескермейді (Статуттың 98—бабында Сот тұлғаны тапсыру жөніндегі сауалдарын тікелей мемлекетке жібере алмайтындығы жөніндегі әрекеттер көрсетілген). Сөйтіп, заңды шек қою халықаралық сот ұйымдарына экстрадициялау мен тұлғаны тапсыру рәсімдері соттың тиімді қызмет етуіне мүмкіндік туғызады.

Қолданылғын әдебиеттер тізімі

1. Лукашук И.И. Уголовная юрисдикция // ГиП. 1998. № 2. С. 112—116.
2. Васильев Ю.Г. Региональные системы института выдачи преступников (экстрадиции) // Право и политика. 2002. № 10. - С. 96-110.
3. Васильев Ю.Г. Институт выдачи преступников (экстрадиции) в современном международном праве. 2003. - 320 с.
4. Оппенгейм Л. Международное право. М., 1948. Т. 1, пт. 2. С. 261.
5. Адам құқықтары туралы халықаралық актілер: Құжаттар жинағы. М. 1998.

УДК: 343.98.068

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ СУБЪЕКТА КОРРУПЦИОННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Утарбаева Айгуль Сергалиевна

uaikena@mail.ru

Магистрант Академии финансовой полиции, Астана, Казахстан

О фактах коррупции в Казахстане сообщается почти постоянно. В бытовом смысле каждый понимает это по своему, но в законодательном смысле коррупционные правонарушения – это вполне конкретные правовые категории.

Справедливо отмечают некоторые авторы, что «коррупция – это хроническая и неизлечимая болезнь любого государственного аппарата всех времен и всех народов»[1, с.4].

Ю.В. Голик и В.И. Карасев отмечают, что, «коррупция – это социальное явление, заключающееся в разложении власти, когда государственные (муниципальные) служащие и иные лица, уполномоченные на выполнение государственных функций, используют свое служебное положение, статус и авторитет занимаемой должности в корыстных целях для личного обогащения или в групповых интересах»[2, с.24]. Далее они правильно указывают, что «коррупция – явление, прежде всего, социально - экономическое. Значит, для того чтобы на него воздействовать, необходимо знать «болевые точки», которые находятся именно в социально - экономической сфере общества. Для этого, в свою очередь, необходимо знать качественные параметры того общества, в котором мы живем. И вот здесь мы по-настоящему сталкиваемся с проблемой, которую не знаем: нам не известны качественные характеристики современного социума. Количественных характеристик существуют огромное множество, и они увеличиваются изо дня в день, а качественных оценок, с которыми можно было бы согласиться и безоговорочно принять вне всякой зависимости от партийной и классовой принадлежности, нет. Речь идет не только о российской общественной науке, но о социальных науках в целом. Тот процесс, который получил название «глобализация», привел к фундаментальным изменениям всех основ социальной и экономической жизни современного человека, но надлежащего осмысления он не получил.